metafora

Hvězda Hitlerovy propagandy Leni Riefenstahlová a olympiáda v Berlíně

Diktátorova múza

NIGEL FARNDALE

Píše se rok 1933 a Evropa tají dech: Hitler upevňuje svou moc a začíná se připravovat olympiáda v Berlíně. Kim je atlet sponzorovaný britskými fašisty, Alun odhodlaný komunista, Connie rebelka z nejvyšších kruhů a Leni… kdo je vlastně Leni? Emancipovaná umělkyně, či cílevědomá přisluhovačka nacismu? Do života všech už brzy zasáhne historie.

„Román bohatý na historické detaily, tíhu dějin ovšem nese s lehkostí. Příběh, který stylem vyprávění připomíná Francouzovu milenku, *s přirozenou elegancí propojuje přítomnost a minulost. Dnes, kdy ultrapravice opět posiluje a ohrožuje naši demokracii, tento román až nepříjemně předjímá možný vývoj.“*

– The Irish Independent

Nigel Farndale

DIKTÁTOROVA MÚZA

Nigel Farndale

DIKTÁTOROVA MÚZA

Přeložil Zdík Dušek

metafora

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy ***bude trestně stíháno.***

Copyright © Nigel Farndale, 2021
First published as The Dictator's Muse in 2021 by Doubleday, an imprint of Transworld Publishers. Transworld Publishers is part of the Penguin Random House group of companies.

Translation © Zdík Dušek 2021
Czech edition © Grada Publishing, a. s., 2021

All rights reserved

ISBN 978-80-7625-595-1 (ePub)
ISBN 978-80-7625-594-4 (pdf)
ISBN 978-80-7625-203-5 (print)

Pro Mary

Je skutečný problém sehnat o Riefenstahlové pravdivá fakta.
Moje sekundární zdroje se mohou i ve třech bodech mýlit,
ale pořád jsou spolehlivější než její vlastní tvrzení.

Susan Sontagová v reakci na kritiku svého eseje
Fascinating Fascism vydaného roku 1975
v *New York Review of Books*

Nic nevryje vzpomínku do paměti tak silně
jako přání na ni zapomenout.

Michel de Montaigne

ČASOVÁ POSLOUPNOST

7. 6. 1934: sjezd Britské unie fašistů v londýnské Olympii
5. až 10. 9. 1934: 6. sjezd NSDAP (norimberský sjezd)
1. až 16. 8. 1936: Olympijské hry v Berlíně
4. 10. 1936: bitva o Cable Street
9. až 10. 11. 1938: Křišťálová noc

VÝBĚR Z FILMOGRAFIE LENI RIEFENSTAHLOVÉ

1932: *Das blaue Licht (Modré světlo)*
1933: *Der Sieg des Glaubens (Vítězství víry)*
1935: *Tag der Freiheit: Unsere Wehrmacht (Den svobody: Naše armáda)*
1935: *Triumph des Willens (Triumf vůle)*
1938: *Olympia – Fest der Völker (Olympia – Přehlídka národů)*

ČÁST PRVNÍ

1

Zima 2005,
někde v Bavorsku

Když se Sigrun Meierová pokusila podruhé zavřít dveře auta, vycítila, že ji někdo pozoruje. Nešlo o nic víc než šimravý pocit v zátylku, ale vyvolal v ní nervozitu a ostražitost. Uvědomila si, že dveře nejdou zavřít kvůli vytaženému bezpečnostnímu pásu. Když ho zastrkovala dovnitř, vlastní pohyby jí připadaly strojené, jako by sehrávala výstup před neviditelným divákem.

Teprve pak k tomu domu vzhlédla. Byl ze dřeva a skla, měl těžkou, mírně šikmou střechu a široké, podepřené okapy čnějící v pravých úhlech z průčelí. Posuvné skleněné dveře se stopami od prachu a deště vedly na balkon v prvním patře. Zvenku nic neprozrazovalo totožnost ani proslulost poslední obyvatelky, ale budova působila ve studeném ranním slunci opuštěně a nepatřičně.

Dům na břehu Starnberského jezera se od Sigruniny poslední návštěvy před třemi lety v den jejích devětadvacátých narozenin nezměnil. Při té vzpomínce ji zasáhly výčitky svědomí. Neříkala svému příteli Dieterovi tak úplně pravdu, když mu tvrdila, že neví přesně, kde leží Pöcking, ani když dodala: „Vím, že je to někde v Bavorsku.“ Nechtěla mu prozrazovat, nakolik ji Leni Riefenstahlová ve skutečnosti fascinuje. Její zájem pramenil částečně už z dětství, kdy jí na smrt nemocná matka

věnovala k narozeninám knihu o berlínských olympijských hrách v roce 1936. Dieter by to celkem pochopitelně považoval za podivné.

Po obou stranách prosklených vchodových dveří stály fíkusy v terakotových květináčích jako hlídací psi varující návštěvníky, aby se raději nepřibližovali. Aniž by z nich Sigrun spustila oči, stiskla přívěšek na klíčích. Neslyšela zvuk zamykání auta, tak se k němu Sigrun se zaklením otočila a zmáčkla tlačítko znovu. Tentokrát světla zablikala a ozvalo se známé pípání. Tenká bílá pokrývka, která se na jeho střeše přes noc vytvořila, zůstávala na místě, tvořil ji spíš led než sníh.

Odhodlaně sevřela kabelku a vykročila ke vchodovým dveřím. „Hlídacích psů" si nevšímala a obešla kalužrozbředlého sněhu. Než zaklepala, zkontrolovala svůj odraz ve skle a stáhla si vlasy do volného uzlu. Jejich kaštanově hnědá barva působila v bledém zimním světle přirozeně, na rozdíl od světle červených ozdobných proužků. Odpovídaly nicméně její rtěnce. Ten odstín měla v oblibě žena, která se pro Sigrun v uplynulém desetiletí stala hlavním námětem akademického výzkumu i přízrakem, jenž ji strašil ve snech.

Zalitovala, že si vzala koženou bundu, džínovou sukni, silné vlněné legíny a motorkářské kozačky. Ani svůdný tmavý lak na nehty, prsten na palci a vytetovaný nápis v sanskrtu na zápěstí nedělaly ten správný dojem. Přitom tuhle práci potřebovala.

„Očekávala jste něco takového?"

Sigrun mimoděk o půl kroku couvla a otočila se. Na příjezdové cestě necelé dva metry od ní stál muž ve středním věku. Jeho formální oděv – trojdílný oblek s hedvábným kapesníčkem v náprsní kapse – ještě prohluboval její dojem, že se neoblékla patřičně.

„Promiňte," omluvil se muž nosovým hlasem. Od úst mu ve studeném vzduchu stoupala pára. „Nechtěl jsem

vás polekat. Jsem Wilhelm Becker, mluvili jsme spolu po telefonu. Děkuju, že jste přijela z takové dálky." Potřásli si rukama. Ta jeho připomínala vlhké těsto. „Už jste někdy navštívila Pöcking?"

Sigrun se usmála a zároveň zavrtěla hlavou – jedno gesto jako by rušilo to druhé.

„Očekávala jste něco takového?" Hovořil s bavorským přízvukem.

„Kde… Vy jste na mě čekal v tom autě?" Sigrun ukázala na olivově zelené audi zaparkované na opačné straně ulice.

„Ano. Nejspíš jsem mohl počkat uvnitř, ale…"

Ale co? Sigrun napadlo, jestli se nebojí, že by měl v domě zůstat sám.

„Tak představovala jste si to takhle?" naléhal Becker.

„Myslíte ten dům?" Sigrun se na něj znovu podívala. „Nevím, co jsem si představovala." Zastrčila si vlasy za ucho. „Jak dlouho tu žila?"

„To nevíme jistě. Pár let? Půl století?" Usmál se. Úsměv byl v rozporu s chladem v jeho malých očích za silnými čočkami brýlí. „Zemřela ve věku sto jedna let."

„Já vím," přikývla Sigrun s náznakem netrpělivosti.

Vypadalo to, že Becker si její rozpaky užívá. Budil dojem, že tenhle okamžik si předem nacvičoval. Možná ho vzrušovalo vodit sem návštěvníky a sledovat jejich reakci, když nasávali atmosféru a uspokojovali svou morbidní zvědavost. „Všechno zůstalo tak, jak to tu nechala," dodal, přistoupil ke dveřím a na chrastícím svazku hledal správný klíč. „Dům je jako muzeum a taky tak zůstane, dokud se synovci, neteře a vzdálení bratranci nepřestanou hašteřit a nějak se nedohodnou."

Becker ustoupil ke straně, aby mohla vejít jako první, ale Sigrun zůstala stát a jen nahlížela dovnitř. Průvan od dveří zvedl prach, který teď líně vířil nad perským kobercem vybledlým od slunce. Nábytek v předsíni za-

krývaly bílé plachty: připomínal děti, které si hrají na duchy.

Sigrun znovu pocítila mravenčení, tentokrát na spáncích. Sama nechápala, proč se zdráhá vstoupit, šlo spíš o pocit než vědomé rozhodnutí. Jako by vejít dál znamenalo, že ji Leni vtáhne do děje, jemuž se vyhýbala. Zároveň jí však připadalo, že se na tuhle chvíli připravovala celý život. Každý zdánlivě náhodný čin, každé zdánlivě svobodné rozhodnutí vedlo k této chvíli, jako by vůbec neměla na vybranou.

Becker si odkašlal. Sigrun se narovnala, vešla dovnitř a zhluboka se nadechla. Ve vzduchu visel nakyslý pach, který připomínal sražené mléko nebo kočičí krmivo. Předsíň skutečně vypadala jako muzeum či svatyně s totemy dlouhého života žitého naplno, od horolezeckého cepínu po africkou kmenovou masku pověšenou nad dvěma zkříženými oštěpy. Nejcennější exponáty však byly odvezeny a uskladněny v trezorech. Na tapetě se daly rozeznat vybledlé obdélníky a jediným obrazem, který tu zůstal, byl zarámovaný certifikát ke Zlaté medaili za snímek *Triumf vůle* udělené na Světové výstavě v Paříži v roce 1937. Téměř sedmdesát let po jeho vzniku bylo promítání toho filmu v Německu stále nezákonné.

Sigrun nahlédla do prvních dveří a spatřila místnost, která vypadala jako salonek. Vévodila mu kožená křesla měděné barvy ve stylu 70. let 20. století rozmístěná kolem stolku, na němž byly vyskládané rozměrné umělecké publikace. Na menším stolku opodál stál budík z míšeňského porcelánu, který Sigrun zatím viděla jen na fotografiích. Vykročila k němu, aby se ho dotkla, ale při pomyšlení, že se ho kdysi dotýkaly i Hitlerovy prsty – byl to z jeho strany dárek spíše ironický, protože Leni neustále chodila pozdě –, se zarazila.

Vzhlédla. Z římsy visel chumel zaprášených, splasklých růžových balónků, na jejichž svraštělém gumovém

povrchu se pořád dala rozeznat číslice 100. Sigrun tehdy poslala Leni narozeninové přání. Otevřela ho stařena vůbec? Nakyslý pach se tu ztrácel pod závany naftalínu a kafru.

„Čekala jste, že uvidíte na stěně hákové kříže?“ Becker nedokázal potlačit pobavené uspokojení.

Sigrun si jeho otázky nevšímala. „V telefonu jste říkal, že vaše firma zastupuje rodinu,“ změnila téma.

„Tu, která zbyla. Neměla žádné děti.“

„Pokud víme,“ dodala Sigrun. „S oblibou o své minulosti mlžila. Měla bych to vědět, pomáhala jsem psát její nekrolog pro *Der Spiegel*.“

„Myslím, že během války byla krátce provdaná za důstojníka Wehrmachtu, a je možné, že se znovu vdala měsíc před smrtí. Nezdá se však, že by o tom existoval nějaký oficiální záznam.“

„Jmenoval se Horst Kettner, ten druhý manžel. Od šedesátých let jí dělal kameramana.“

„Věděla jste, že byl o čtyřicet let mladší než ona? Byla čiperka, co?“ Becker postřehl její podrážděný výraz. „Jistěže jste to věděla. Každopádně měla i bratra, který zahynul na východní frontě, ale ještě předtím stihl počít dvě děti, z čehož teď plynou všechny možné právní komplikace. Dalo by se říct, že nejde ani tak o triumf jako spíš o tragédii vůle.“ Vypadalo to, že ho vlastní vtip pobavil. Ale i ten zněl nacvičeně.

Sigrun se sklonila, aby si prohlédla zarámovanou fotografii na polici. Tenhle snímek dobře znala, jednalo se o autoportrét. Leni jej pořídila v roce 1934 na barevný film Agfa, který pomáhala propagovat. V dolní části snímku stálo věnování načmárané černým inkoustem, který časem zhnědl: *Liebe, Leni Riefenstahl*. Sigrun se usmála. Jedině Leni by si doma vystavila vlastní podepsanou fotografii. Opatrně ji zvedla, jako by se bála, že se jí rozpadne v ruce. Největší filmové tvůrkyni dvacá-

tého století to na snímku slušelo: z očí jí zářila ledová inteligence a rubínové rty měla pootevřené, jako by si nechávala pro sebe nějaké velké tajemství.

„Zajímalo by mě, jaké to je žít tak dlouho," poznamenala Sigrun spíš sama pro sebe. „Byla plná života. Věděl jste, že se po sedmdesátce začala potápět? Instruktorovi o svém věku lhala a potápěla se ještě v devadesáti."

Sigrun na okamžik zahlédla vlastní rysy, které se odrazily ve skle zakrývajícím fotografii jako při dvojité expozici. Měla příliš výraznou bradu a dolíček v ní jí dodával mužské rysy, ale jistá podobnost tu byla. Sigrun bylo dvaatřicet, stejně jako Leni na snímku. „Kde jsou filmy?" zeptala se.

„Ve sklepě. Měla promítací místnost, projektor už je tam připravený."

„Radši bych si ty filmy odvezla k analýze na univerzitu. Jestli to nevadí."

„Rodina si bohužel nepřeje, aby opustily dům," odpověděl Becker opatrně. „Ptal jsem se."

„Takže filmy jsou pořád v trezoru?"

„Ne, vyndali jsme je. Leží na stole ve sklepě, ale zůstávají v pouzdrech. Měli jsme je nechat v trezoru?"

„Dole by se jim nemělo nic stát, pokud je tam sucho." Otočila se k Beckerovi čelem. Tahal se za vlasy, jako by dokazoval, že nenosí paruku. „Už je někdo viděl?"

„Ne, slečna Riefenstahlová zanechala v závěti naprosto jasný pokyn, aby se obsahu pouzder nikdo nedotýkal – kromě vás."

Sigrun se sevřel žaludek. „Cože? Ona psala konkrétně o mně? Proč?"

„Slyšel jsem, že jste odbornice na restaurování filmů a že jste o slečně Riefenstahlové napsala dizertaci. Nebo mám špatné informace?"

Sigrun zavrtěla hlavou, ale i tak ji to ohromilo. Byla to pravda. A taky byl fakt, že její práci zkoumala na fakultě

speciální komise. Externí hodnotitel Sigrun totiž obvinil, že se zdroji „nakládala volně“. Hájila se, že sporné pasáže jsou „psychologicky pravdivé“ a jsou založeny na textech dopisů i deníků, ona jen propojila jednotlivé údaje a ujasnila nesrovnalosti, aby získala logický dějový oblouk. Chtěla k tomu dodat, že v jistém smyslu napodobila subjekt svého zkoumání. Ani Leni nepřistupovala k pravdě jako k něčemu jednoznačnému a neměnnému. Tušila však, že by si tím moc nepomohla. Nakonec jí po vyřazení „neozdrojovaných“ pasáží doktorát udělili. Sigrun poslala výtisk dizertace i Leni, ale neobdržela žádnou zprávu o tom, že ji opravdu dostala. Teď ji napadlo, zda ji vůbec četla.

„Nikdy jsem se s ní nesetkal,“ poznamenal Becker. „Vy ano?“

„Ke sklonku života odmítala většinu žádostí o rozhovor, protože všichni podle ní chtěli mluvit jenom o nacistech. Slyšela jsem, že měla dům někde v Bavorsku, ale nikdy jsem…“ Zmlkla. Lži jí hořkly na jazyku. Byla tu už několikrát, ale Leni jí nikdy neotevřela. Jednou dokonce strávila dva dny v autě a čekala, až Leni vyjde z domu, ale nakonec to vzdala. Kromě otázky, kterou se jí kdysi podařilo položit na tiskové konferenci, se nejblíže k přímému kontaktu s Leni dostala, když naposled zastrkovala pod dveře žádost o rozhovor, ale ta v polovině uvízla. Na odchodu uslyšela kovové zarachocení, otočila se a uviděla, jak obálka mizí uvnitř.

„Věříte na duchy?“ zeptal se Becker zničehonic.

„Ne,“ zavrtěla Sigrun zmateně hlavou. „Z vědeckého hlediska nic takového nemůže existovat. Ale věřím ve vinu. My Němci svůj pocit viny zbožňujeme. Když jsem chodila do školy, měli jsme ho dokonce jako samostatný předmět. Však víte, matika, zeměpis a ‚dvě viny‘ – neboli dějepis, jak se tomu formálně říká.“

„Myslíte vinu za obě války?“

„Samozřejmě."

„Měla podle vás Leni někdy výčitky svědomí?"

„Asi ne. Ne," odpověděla Sigrun. „Ale měla je mít. Její norimberský film pomohl vytvořit Hitlerův mýtus. Představila ho jako wagnerovského hrdinu. Za to měla přijmout část viny. Ale taky se domnívám, že se na veřejnost nikdy nedostala její verze celého příběhu. Třeba nám tyhle filmy prozradí víc."

„Tak hodně štěstí," poznamenal Becker ironicky a pokrčil rameny. Právě si prohlížel filmovou klapku. „Potřebuju, abyste podepsala prohlášení, že nebudete zveřejňovat obsah filmů, které byly v tom trezoru. Tisk čmuchá okolo. Mluví se o…," zastrčil si klapku pod paži a naznačil prsty uvozovky, „… režisérském sestřihu *Olympie*."

„Co podle nich na těch filmech je?" zeptala se Sigrun.

„Ne co," odtušil Becker se studeným úsměvem, „ale kdo."

Sigrun povytáhla obočí. „Manžel Evy Braunové?"

Beckerovi se zřejmě nezamlouvalo, když žertoval někdo jiný. „Pořád se objevují zvěsti, že Hitler ve skutečnosti na berlínské olympiádě stiskl ruku Jessemu Owensovi," pronesl upjatě. „Jenom ne u stupňů vítězů."

„A vy se domníváte, že Leni…" Zarazila se. Oslovovat svůj subjekt familiárně křestním jménem, jak si v duchu zvykla, jí tu připadalo nevhodné. „Domníváte se, že slečna Riefenstahlová mohla natočit právě tohle podání ruky?"

„Kdo ví? Snad. Rozhodně by to ukončilo mýtus o Owensově odmítnutí."

Sigrun vytáhla z kabelky ruční kameru a zkontrolovala, jestli má nabitou baterii.

„Obávám se, že to nepůjde." Becker se k ní naklonil a poklepal na přístroj. „Rodina si nepřeje, aby vznikly jakékoliv kopie." Ukázal k točitému schodišti na konci předsíně. „Až po vás."

Sigrun opatrně sestupovala dolů. Měla dojem, že tma kolem ní špicuje uši. Pod posledním schodem kolem sebe šmátrala, dokud nenašla dveře. Uslyšela tiché zašramocení vlastních prstů na klice a ocitla se uvnitř. Pokusila se najít vypínač, ale to už se za ní protáhl dovnitř i Becker a ona nasála jeho pach, v němž se mísily kožené autosedačky s doutníky. Nebyla přímo nervózní, spíš trochu neklidná.

Zářivka na stropě zablikala a rozsvítila se. Sklepení, Lenino nejsoukromější útočiště, bylo rozděleno do tří místností bez dveří. Když Sigrun spatřila police se stovkami malých krabic s filmy, tiše se zajíkla.

Ve druhé místnosti stály dva střihačské stoly od firmy Steenbeck a promítací přístroj. Sigrun ho pohladila prsty a pokývala hlavou. Jednalo se o dvoukotoučový Bolex z 50. let, sběratelský kousek. Po zádech jí přeběhl mráz, když spatřila dva předměty na stole: dvě rezivějící plechové krabice o rozměrech disků u auta, mnohem větší než krabice na policích, s černými gotickými písmeny na boku *Olympia: Přehlídka národů* a *Olympia: Přehlídka krásy*. Nemohly obsahovat cívky s celým filmem, který trval čtyři hodiny a potřeboval by nejmíň tucet plechovek, takže se patrně jednalo o vystřižené záběry.

„V trezoru byly ještě pánské náramkové hodinky od Cartiera," pronesl Becker, „a startovní pistole z třicátých let."

Sigrun vnímala duté tepání ve vlastní hrudi. Vytáhla bílé bavlněné rukavice a navlékla si je. „Zajímalo by mě, kdy byly naposledy otevřeny," poznamenala, když zvedla jednu krabici. „Může v nich být zachycený vzduch, který nikdo nenarušil sedmdesát let." Víko zprvu kladlo odpor, ale nakonec se zaskřípěním zkorodovaného kovu povolilo.

Uvnitř byly desítky očíslovaných vystřižených scén: volně svinuté pásy různé délky, vydávající zvláštní octový

pach. Sigrun vytáhla kousek o délce zhruba čtyřiašedesáti políček a přidržela ho u projektoru, emulzí nahoru. Oprášila jej a opatrně namotala na kotouč promítačky. Všimla si, že na čočce je vlas, pinzetou ho sejmula a uložila do malé plastové schránky na filmy. Jestli patřil Leni, může se hodit, pokud bude někdy třeba udělat test DNA. Sigrun měla na univerzitě kamarádku, která jí s tím mohla pomoct.

Stiskla vypínač, projektor se probudil k životu a na plátně se objevili atleti pochodující během zahajovacího ceremoniálu. Obraz mírně zrnil, tu a tam se na něm objevovaly bílé tečky a škrábance, ale film byl v překvapivě dobrém stavu. Po čtyřech vteřinách plátno znovu zbělalo a od kotouče se ozvalo zřetelné pleskání.

„To bylo všechno?“ podivil se Becker.

„Délky scén se liší,“ vysvětlila Sigrun. „Některé budou mít jenom pár vteřin. Tady je delší.“ Rozvinula další film a sama pro sebe přikývla. „Tenhle by měl trvat zhruba čtyři minuty.“ Vložila ho do promítačky a spustila ji. Slyšela, jak jí hlasitě buší krev v uších. Scéna zachycovala Leni osobně. Měla na sobě pytlovité kalhoty a bílý rolák. Věčně neposlušné vlasy jí vlály kolem hlavy a ona je zkrotila slunečními brýlemi, které si posunula na temeno. Potom si stoupla na pojízdnou plošinu s kamerou a s rukou opřenou v bok se nechala tlačit dopředu. Sigrun odhadovala, že scéna vznikla z reklamních důvodů, protože za normálních okolností se Leni jen zřídkakdy pohybovala před kamerou. Po několika metrech asistent tlačící plošinu zastavil a všichni ještě několik vteřin nehybně stáli, dokud se Leni neotočila ke kameramanovi a neukázala mu vztyčený palec. Při pohledu do kamery se zdálo, že mírně šilhá. Široce se usmála, takže bylo vidět přední zub s ulomeným kouskem skloviny. Sigrun cítila, jak se jí hrudníkem šíří teplo. *Tak vitální, nezkrotná a sebevědomá žena,* pomyslela si. *A taky kurážná.* Když jí

Goebbels přikázal, aby z filmu vystříhala záběry s černými atlety, jednoduše odmítla.

Během následující půlhodiny Sigrun zhlédla desítky dalších scén, zatímco Becker klimbal v koutě. V jednu chvíli se prudce narovnal a podíval se na hodinky. „Nedala byste si kafe?“

Sigrun ho sotva vnímala. Pod všemi těmi filmovými útržky ležela schovaná malá kovová schránka sotva větší než cédéčko. Ohlédla se přes rameno, jestli si toho Becker všiml. Zřejmě ne. „Ráda, děkuju,“ přikývla. „Bez mléka a bez cukru.“

Počkala, až právník odejde, a pak teprve schránku otevřela. Uvnitř byly čtyři svitky filmu. Jeden zvedla proti světlu a připravila ho k projekci. Jesse Owens se připravoval ke skoku do dálky, protahoval se, kroutil hlavou. Za ním stál na okraji záběru vysoký okouzlující atlet s plavými vlasy rozdělenými pěšinkou a vypracovaným tělem. „Tebe jsem rozhodně ještě neviděla,“ zamumlala Sigrun sama pro sebe. Muž měl na sobě bílé tílko se dvěma šedými proužky přes prsa, jedním světlejším a druhým tmavším. Nepochybně šlo o britské barvy.

Když záběr skončil, Sigrun si pustila další. Políčka celuloidu se posouvala promítačkou a ona viděla téhož britského atleta, jak se prochází, mluví se svým trenérem a bere si pulovr, aby se zahřál, aniž zřejmě věděl, že ho někdo natáčí. Leni se líbil, ať už to byl kdokoliv. Mužskou krásu uměla vždycky ocenit.

Prsty ji svrběly očekáváním, když připravovala k promítnutí další scénu: jednalo se o blízký boční záběr stejného britského atleta ve startovní pozici. V následující chvíli sprintoval po rozběhové dráze až k odrazovému prknu, střih a záběr zepředu. Kamera ho sledovala během skoku, kdy jeho silueta narýsovaná proti obloze pokrčila nohy, natáhla ruce před sebe a vzápětí dopadla v gejzíru písku do doskočiště.

Čtvrtý záběr zdánlivě zachycoval opět Jesseho Owense při cvičných skocích do dálky, ale stejně jako prve se v pozadí pohyboval onen Brit. Když se kamera obrátila k němu, zvedl ruku před sebe buď v nacistickém pozdravu, nebo aby zamával osobě za kamerou – patrně samotné Leni. Muž měl pěkně modelovaná ústa a plachý nesouměrný úsměv, který působil roztomile chlapecky a nevinně.

Sigrun přepnula promítačku na zpětný chod, aby si mohla scénu pustit znovu, a v tu chvíli se stalo něco zvláštního. Atlet se při zpětném chodu pohnul a zdálo se, že se zadíval přes čočku kamery přímo na ni. Na zlomek vteřiny se jí zmocnilo vzrušení, jako by přitom mezi nimi vzniklo jakési pouto. Jako by se na něj dívala Leniným očima.

Zvuk, který k ní shora dolehl, ji přiměl odtrhnout pohled od plátna. Loupla okem ke dveřím, vytáhla film z promítačky, svinula ho, zasunula do malé plastové schránky a zavřela ji. Se zatajeným dechem se znovu zaposlouchala. Co když ji Becker na odchodu prohledá? Po schodech k ní scházel jeho stín. Otočila se a zasunula si schránku pod pás džínové sukně a do kalhotek. Teprve když ruku zase vytáhla, otočila se ke dveřím a sukni si uhladila. Došlo jí, že se právě dopustila krádeže.

V duchu pořád myslela na neznámého britského skokana se zvláštně podmanivým úsměvem a potichu zašeptala: „Kdopak jsi?“

ČÁST DRUHÁ

2

Léto 1933,
Londýn

Vzduchem se rozlehl výkřik jako švihnutí bičem. Ozval se od doskočiště. Kim byl třicet metrů od něj – seděl na zemi a dlouhé nohy měl natažené před sebou. Ostatní atleti se běželi podívat, co se děje, on ale pokračoval v protahování. Prsty se držel za špičky nohou a počítal do deseti. Přitom si v duchu přehrával ten výkřik – krátký ostrý zvuk jako výstřel ze startovací pistole, po němž zůstane ve vzduchu kouř a bzučení v uších. Do ticha se nyní vracely další zvuky Londýna: hučení motorky, sykot kropítka, kuřácký kašel. Rozeznával i vzdálený nářek, tentokrát spíš podrážděný než bolestný. Kim kolegu z družstva litoval, protože to skučení velice dobře poznal. Podobné se vydralo z jeho vlastních úst vloni, když mu zranění podkolenní šlachy znemožnilo účast při překážkovém běhu na olympiádě v Los Angeles. Nehodlal dopustit, aby se to stalo znovu. Celá jeho atletická kariéra se nesmí rozplynout do bezvýznamnosti kvůli něčemu tak titěrnému a banálnímu, jako je šlacha spojující jednu kost s ostatními. Už tomu obětoval příliš mnoho.

Pokrčil kolena, odvázal pytlíky s pískem připevněné ke kotníkům – zátěž, která mu měla pomoct s posilováním – a promasíroval si lýtka, aby předešel křečím. Nakonec vstal s lehkostí, která neodpovídala jeho výšce,

zvedl zahradnickou lopatku určenou na startovní jamky a vydal se za ostatními k doskočišti.

Kim byl tichý mladík s klidným a rozvážným chováním, díky němuž mu ostatní lidé ochotně naslouchali. Když se ale zeptal jednoho z postávajících atletů, k čemu došlo, jedinou odpovědí mu bylo roztržité pokrčení rameny. Zraněný kolega ležel tváří dolů v místě doskoku a bušil pěstí do písku.

Příchod fyzioterapeuta přivítalo netrpělivé ticho. Po krátkém vyšetření přikývl, podíval se na vrchního trenéra Rileyho a rty naznačil jediné slovo: *koleno*. Víc nebylo třeba, alespoň v přítomnosti zraněného. Sportovci zjevně praskl přední zkřížený vaz – jistě sám slyšel jeho zvuk a ve zlomku vteřiny si uvědomil, že jeho naděje na účast na Hrách britského impéria v příštím roce se prakticky rozplynuly. I kdyby operace dopadla dobře, dlouhé měsíce nebude moct trénovat a pak bude mít co dělat, aby se opět dostal do formy. To všechno s vědomím, že trenéři budou mít obavy, zda se zranění nebude opakovat.

Pan Riley, jehož křestní jméno podle všeho nikdo neznal, byl Ir se zlomeným nosem, růžolícími tvářemi a přímočarým vyjadřováním. Na hlavě nosil neustále, venku i uvnitř, slamák a říkalo se o něm, že i jeho vlastní matka ho oslovovala příjmením. Když si na okraji hloučku všiml Kima, obrátil se k němu: „Přinesl byste laskavě nosítka, pane Newlandsi?“

Kim odklusal do chodby, kde na zdi visela nosítka s dřevěnými rukojeťmi ohlazenými za dlouhá desetiletí zpocenými dlaněmi atletů. Na plátně vybledlém od slunce stál letopočet 1915. Kim si ho už dříve všiml a uvažoval, jestli se nosítka zúčastnila světové války a jestli jsou ty tmavé skvrny od krve. Zvedl z police čistý ručník, osušil si jím čelo, přehodil si ho kolem krku a sejmul nosítka ze zdi.

Po návratu k doskočišti položil nosítka vedle zraněného kolegy a pomohl ho naložit. Skokan měl koleno

zvednuté v podivném úhlu a rukou si zakrýval oči, snad aby ostatní neviděli jeho slzy. Kim pomohl odnést nosítka do šatny, kde pan Riley přitiskl atletovi ke zraněné noze sáček s ledem. Kim o krok ustoupil a promnul si vlastní koleno. Pod prsty ucítil šrám od předposlední překážky, o kterou se udeřil. Byl to dobrý trénink. Při posledních běžích dosahoval stále stejné závěrečné rychlosti a naměřili mu čas 23,8 vteřiny.

Přesto věděl, že potřebuje přesunout těžiště ještě víc dopředu, aby zůstával na špičkách, a že musí zapracovat na rytmu, aby se odrážel před každou překážkou ve stejné vzdálenosti. Ostatní trenéři si za ním něco šeptali a Kima vytrhl ze zamyšlení útržek věty.

„… nemáme žádné náhradníky."

Ta slova mu zněla v hlavě, ještě když došel ke sprchám a otevřel dveře. Zůstal stát, podíval se na svůj odraz v zrcadle a zopakoval ta slova nahlas: „Nemáme žádné náhradníky." Jinými slovy neměl tým jiné skokany do dálky, kteří by mohli nahradit zraněného.

Kim často uvažoval, jestli jako překážkář nemá výšku a rychlost potřebné k úspěchu při skoku dalekém. Kromě překážek běhal ještě štafetu na 4 × 100 metrů, a kdyby závodil ještě i ve třetí disciplíně, zvýšilo by to šance, že ho za tři roky vyberou k účasti na berlínské olympiádě. Představil si, jak se vrací ne se dvěma, ale se třemi medailemi, které bude moct ukázat matce – nebo je přinejmenším vzít s sebou, až pojede navštívit její hrob do Southsea.

Pokusil se rozptýlit tím, že se chytil dveřního rámu a udělal na něm shyb. Cítil, jak ho pálí svaly. Měl sice široká ramena i hrudník, ale jeho postava byla spíš šlachovitá a břicho hrbolaté jako zkorodované železo. Měl hranatou čelist, rovný nos, kobaltově modré oči a vlasy pořád stejně plavé, jako když ho matka viděla naposledy. Coby jednadvacetiletý mladík byl na vrcholu fyzických

sil, zároveň byl sebevědomý, odhodlaný a ambiciózní. Místo pod sprchu zamířil zpátky na dráhu.

Projednou mu stadion White City nepřipomínal obří skořápku z vajíčka. V sametově modrém soumraku vypadal spíš jako koloseum. Ostatní atleti, všichni ti privilegovaní univerzitní studenti s malátnými pohyby a neomezenými příjmy, pro dnešek končili a ve skupinkách si povídali o zranění svého kolegy a důsledcích pro britský tým. *Ať si*, pomyslel si Kim. *Ještě jsem tady já.*

Přešel k doskočišti, chvíli nad ním postál, pak zvedl hrábě a uhladil písek, aby z něj vymazal otisk zraněného atleta. Často skokany pozoroval a sám si několik skoků i vyzkoušel, takže věděl, že má od přírody jistý talent. Ohlédl se přes rameno, odpočítal dvacet kroků od odrazového prkna, rozběhl se a skočil. Jen tak na zkoušku. Znovu uhrabal písek, vrátil se po rozběhové dráze a zkusil to ještě jednou, tentokrát s rychlejším rozběhem. Při třetím pokusu našel lepší rytmus, prodloužil krok a bez viditelného úsilí zrychlil. Tělo držel pevně a vzpřímeně.

„Zkuste víc uvolnit kyčle."

Byl to pan Riley. Zřejmě ho sledoval.

„A těžiště přeneste dopředu," pokračoval trenér a kráčel k doskočišti. „Soustřeďte se na běh, snažte se před odrazem vyvinout co největší rychlost. Jak dlouhý máte rozběh?"

Kim se podíval trenérovi do očí. „Dvacet kroků."

„Zkuste dvacet dva. Čím vyšší rychlost při odrazu," pokračoval pan Riley s ostrými sykavkami, „tím delší dráhu vaše těžiště urazí."

Kim věděl, že umí běžet dost rychle, aby se mu povedl úspěšný skok – otázkou jen bylo, jestli se dokáže taky vznést dostatečně vysoko a pod správným úhlem.

Další pokus byl lepší. Trenér odkrokoval vzdálenost od odrazového prkna a položil vedle doskočiště bílý kapesník. „Světový rekord je sedm metrů, devadesát sedm

centimetrů.“ Posunul si slamák do týla. „Tady jsem ho označil. Odrážejte se od celých chodidel, ne od špiček, to snižuje stabilitu. Na odrazovém prkně nechte rovný trup a kyčle vysuňte dopředu.“ Uhrábl písek a se založenýma rukama sledoval, jak se Kim pohupuje na špičkách, aby se připravil na další skok. „Víte, co se mi na vás líbí, pane Newlandsi?“ zavolal na něj. „Máte v sobě odvahu flanderského vojáka.“

Kima napadlo, jestli to vyznamenaný zákopový veterán pan Riley nemyslí ironicky, ale usoudil, že nikoliv. K ironii je třeba mít smysl pro humor a ten trenérovi chyběl. Zkusil to znovu a tentokrát vnímal, že se pohybuje plynuleji, rukama komíhal do rytmu a držení těla měl přirozenější. K odrazovému prknu se dostal v plné rychlosti, a aniž se podíval dolů, vznesl se do vzduchu v úhlu dvaceti stupňů. Celou vteřinu plachtil, ale připadalo mu, že se čas dělí na kratší úseky jako políčka filmu.

Vzápětí uslyšel potlesk. S tretrami dosud zabořenými v místě doskoku – něco přes šedesát centimetrů za kapesníkem – se Kim rozhlédl a zjistil, že mu aplauduje jeho přítelkyně Connie. Blížila se k doskočišti a její krátké blond vlasy v záři reflektorů pableskovaly jako med.

„Já myslela, že jsi překážkář,“ poznamenala s rázným aristokratickým přízvukem, který v Kimovi vždycky vyvolával dojem, že by měl sklapnout podpatky a postavit se do pozoru.

„To taky je,“ přitakal pan Riley a znovu zvedl hrábě. „Ale zdá se, že náš pan Newlands skrývá i jiné nadání.“

„Chytrý kluk,“ poznamenala Connie. „Tak pojď, jestli stojíš o odvoz.“

O deset minut později se Kim vynořil ze šaten a ručníkem si ještě dosušoval vlasy. Rozhlížel se po Conniině kab-

rioletu Wolseley Hornet. Vůz parkoval u vstupní brány, dívka seděla za volantem, prohlížela se ve zpětném zrcátku a pokuřovala z doutníku.

„Odkdy kouříš doutníky?“ zeptal se Kim, když k ní došel, a pobaveně se zamračil.

Vytáhla doutník z úst, vyfoukla proužek dýmu a smetla si z jazyka kousek tabáku. „Odteď.“

Kim se posadil na vedlejší sedadlo a pokrčil nohy, aby se mu vešly do malého prostoru.

Zvedl si její ruku ke rtům. „Už jsem ti říkal, že mě přivádíš k šílenství?“

Connie stáhla ruku zpátky a naklonila si zpětné zrcátko, aby si mohla nanést rtěnku. Potom kývla k palubní přihrádce: „Podívej se tam.“

Kim ji otevřel a nevěřícně zíral na pistoli, zpola zabalenou do kapesníku. Otevřel pusu, ale nevyšla z ní jediná hláska.

„Ukradla jsem ji,“ oznámila mu Connie.

Kim přidržel zbraň za hlaveň mezi ukazovákem a palcem. „Odkud?“

„Z batohu. Tam jsem našla i tohle.“ Zakývala na něj doutníkem.

„To je startovací pistole,“ usoudil Kim. Uvědomil si, že obě věci musejí pocházet z batohu pana Rileyho, protože ten kouřil doutníky. „K čemu ji potřebuješ?“

„Abychom mohli vyloupit banku. Můžeš být Clyde, já budu Bonnie.“

„Kdo jsou Clyde a Bonnie?“

„Ty nečteš noviny?“

„Čtu,“ odpověděl Kim.

„Nemyslím sportovní rubriku.“

„To, že jsem nechodil na univerzitu, ještě neznamená, že nečtu noviny.“

„Nebuď hned nakrknutý,“ řekla Connie.

„Nejsem nakrknutý.“

„Ale jsi, poznám to. Vždycky se ti tady udělá taková rýha.“ Poklepala mu na čelo, potáhla z doutníku a rozkašlala se. „Odporné,“ ušklíbla se. „Proč někdo kouří takové věci?“

Když doutník odhodila, Kim vystoupil, zadusil nedopalek podrážkou a odhodil ho do živého plotu, aby ho tu trenér nenašel. Jakmile se znovu usadil, Connie stiskla tlačítko startéru a motor naskočil.

Kim se rychle pokřižoval – byl to takový jejich společný žert, protože Connie vždycky dávala přednost plynu před brzdou.

„Tak fajn,“ vykřikla. „Kterou bankou chceš začít?“

3

Berlín

Při pohledu z okna v prvním patře na ulici Unter den Linden Leni rozeznávala jednatřicet vlajek třepotajících se ve větru: šestnáct na jedné straně ulice, patnáct na druhé. V dálce se řady slévaly do jediné červené skvrny. Všechny byly úzké a dlouhé a zdálo se, že se jen tak vznášejí ve vzduchu – sloupy, ze kterých visely, byly z větší části schované. Leni přivřela jedno oko a prohlédla si je přes rámeček vytvořený z prstů. Představila si, jak by asi vypadaly zachycené v perspektivě přes čočku dálkového objektivu 600 mm: nejbližší by byla rozostřená a pavoukovité černé symboly by se proměnily v esteticky příjemnou změť.

Ruce nechala zvednuté před obličejem, otočila se o 180 stupňů a s jedním okem stále zavřeným si přes rámeček z prstů prohlížela jednotlivé předměty v místnosti: starožitný glóbus, knihu vázanou v kůži, bakelitový telefon na stole a kalendář na stěně s červeně zakroužkovaným dnešním datem 14. června 1933. Pod tím stálo její jméno, taky červeně. Ne Leni Riefenstahlová, jen křestní jméno. Familiárnost doktora Goebbelse jí šla na nervy.

U obřích fontán dole právě nějaký muž sekal trávník. Ze země kolem něj pod slunečními paprsky stoupala